

Kerényi Béla, Glass Jenő, Ternyei István, Grau József, Obermayer János, Kutkovics István, Ráuer Gyula, Rudolf János, Haray Imre, Schreiner Kálmán, Mayer Ágoston, Várady Béla, Offenmüller Zsigmond, Ács János, Neumayer Kornél, Gadó István, Szvetics Gábor, Kauffer Albert, Kunoss Vilmos, Glasz Jenő, Bodola Lajos, Ehrenfeld Jenő, Kövesi Albert, Kállai Béla, Meitner Jenő, Áronty Ernő, Báder Gusztáv, Bernát Béla, Alföldy Lipót, Kohn Károly, Deutsch Manó, Szegfi Mór, Reich Gyula.

A jutalomkönyvet *Reich Gyula* nyerte el.

IRODALOM.

A magyar műveltség Mátyás király korában. A műtörténet írók majdnem egyhangú véleménye szerint az úgynevezett renaissance-korszak Magyarországon, a dicső Mátyás király udvarában vette kezdetét.

Annyi bizonyos, hogy különösen a Mátyás király korabeli építészeti műemlékeink már a renaissance izlésének nyomait viselik magukon. A nagy művészi és tudományos átalakulásoknál nagyon nehéz a kezdet nyomait pontosan kikutatni; de mindenesetre megállapított történelmi igazság gyanánt kell elfogadnunk, hogy a renaissance korszak kezdetén a magyar királyi udvar, Mátyás budavári palotájában, vezérszerepet vitt úgy a tudomány, mint az irodalom, általában pedig a műveltség tekintetében. A dicső Hunyady Mátyás udvara tulnyomó részben művészekből és tudósokból állott.

Leggazdagabb kincsét világhírű könyvtára és műkincs gyűjteménye képezték, a melyeknek szétszórta romjaiból fennmaradt egyes részleteiből következtést vonhatunk ennek a roppant könyvtárnak és műkincsgyűjteménynek abban a korszakban felülmúlhatatlan gazdagságára. Ezt a Hunyadyak és különösen Mátyás király alatti művelődés történetét tárgyalja az «Athenaeum» r. társaság kiadásában megjelenő «A magyar nemzet története» című tíz kötetes nagy munka (millenniumi kiadás) negyedik kötetének «A Hunyadyak és Jagellok kora» befejező, 82. 83. 84. füzetek. Ezekben a füzetekben Fraknoi Vilmos, e korszak különösen művelődés történeti részének szerencsés kezű művelője, nagy szakavatottsággal tárgyalja a képzőművészetek állapotát, a főpapok, városok és világi urak műalkotásait, ebben a korszakban oly virágzó ötvösség, a zománcozás stb. művészetét. Ezek a füzetek tele vannak erre a korszakra vonatkozó képzőművészeti alkotásokról vett sikerült képekkel. Mindjárt a 92. füzethez csatolt műmellékleten látjuk Mátyás király és Beatrix királyné domborművű arcképeinek

fénynyomatát; a 73. füzethez pedig három színes hasonmás van csatolva, fényes kivitelben. Az egyik «Fugger Antal arcképe», mely a XVI. századbeli és a híres Fugger-család aranykönyvében található vízfestmény után készült; a másik szintén a Fugger család aranykönyvében levő XVI. századbeli vízfestmény színes hasonmása és «Thurzó Györgyöt» ábrázolja; a harmadik pedig a gesei Pethő-család 1507. szeptember 22-én kiállított czimeres levelén levő érdekes rajz: «H. Ulászló és gyermekei». Az egyes füzetek ára 30 kr. Előfizetés negyedévre (12 füzet) 3 frt 60 kr. Félévre (24 füzet) 7 frt. 20 kr. Kapható minden hazai könyvkereskedésben.

Szerkesztői telefon.

M. D. A cikket s a verset besorozzuk, a Heine fordítás is elég ügyes, de azt más okokból mellőzzük. L. Manó. Bpest. A beküldött cikk nagyon aprólékos dolog, talán valamikor felhasználhatjuk. A czimzalagot a kiadóhivatal készített, lehet, hogy sajtóhiba. M. D. Debreczen. Ha a pályázat eredménye közölve lesz, akkor teljesíthetjük kívánságát. Morava J. Kalocsa. A talányokat átadtuk beosztás végett az illető rovat vezetőjének. Groszman Oszkár. Pécs. A hibás címet a kiadóhivattal javíttassa ki. Fiedler K. Brassó. A tudósítást szívesen vesszük máskor is. D. Ervin. Temesvár. Öntől is. Hódie mihi. Kérése oly kedves és annak teljesítése részünkről oly könnyű volna, — de mert névtelenül írta levelét, arra elvből nem felelünk. Ha nevét kiírja, a választ akár álnévre is megadjuk. S. S. Losonez. Mi nem tudjuk, hogy kik a lap előfizetői, lakásukat meg plane nem tudjuk. Mi csak a hozzánk intézett levelekből ismerjük előfizetőinket, még pedig kit előnyösen, kit nem. Kívánságát azért sem teljesíthetjük, mert a talányok megfejtéseit, a beküldő nevének följegyzése és a sorsolás után papirkosárba temetjük. Varga G. M.-Túr. Látogatását várjuk. Az elbeszélés a jövő számban kezdődik meg. Porde Gy. Nem F. J. tanár ur írta. Megkaptuk. Nagy Gy. Fölvívjuk rá a kiadóhivatal figyelmét. J. K. A «Nyári éjen» nem közölhető. K. Zs. Kanizsa. Ha cikkét közölnénk, sajtópörbe fog-nának. Balkányi K. Ügyes dolog, szívesen látjuk máskor is, ha ilyenfélékkel kopogtat. Porzócska. Éppen arról a tárgyról kaptunk egy kitűnő munkatársunktól egy jó dolgozatot s így az önét, bár elég ügyes, sajnálatlaltal mellőzni vagyunk kénytelenek. B. S. Udvarhely-Piczi, de erős. Junk K. Egy példányt találtunk, szívesen elküldjük. Kis Emil. Sz.-fehérvár Alkalmilag elküldjük. — *A lap szétküldésére vonatkozó felszólalások, cím-változtatások s előfizetési pénzek nem a szerkesztőségbe hanem a kiadóhivatalba (Teréz-körút 23.) küldendők. — Több kérdésre a jövő számban*

«Kosmos» műintézet nyomása. Budapest, VI., Aradi-utca 8.

TANULÓK LAPJA

A nmélt. vallás- és közoktatási miniszterium által 1896. május 26-án kelt 26808. sz. alatt
A KÖZÉPISKOLAI IFJUSÁG SZÁMÁRA AJÁNLVA.

Előfizetési árak:
Egész évre 4 frt.
Fél évre 2 frt.
Negyed évre 1 frt.
Megjelenik minden vasárnap.

SZERKESZTI:
Dr. RUPP KORNÉL
főgymnasiai tanár.

Kiadja a „Kosmos” műintézet, kő- és könyvnyomda és hírlapkiadó részv. társ.

SZERKESZTŐSÉG:
Budapest, IX., Soroksári-utca 31.
KIADÓHIVATAL:
Budapest, VI., Teréz-körút 23. sz.
KÉZIRATOKAT
nem adunk vissza.

A magolásról.

Ki ne hallotta volna még az iskolában azt a jelenetet:

— No, édes fiam, mért nem tanultad meg a leczkét?

— Tanultam én, hangzik a felelet.

— Elhiszem, hogy tanultad, de mért nem tanultad meg?

Igenis, mert a tanulás és megtanulás között igen nagy különbség van. Akárhány fiatal tanulót ismerek, a kik midőn különösen valamely időszak végén elégtelenre felelnek, elcsüggedve mondják osztálytársaiknak:

— Pedig éjfélig magoltam!

És épen ez a baj, mert meglehet, el is lehet, hogy az a «szekundá»-tól remegő fiú felelmében tanult, magolt órák hosszat, de annál elszomorítóbb látni, hogy másnap egy szót sem tud belőle. Ez a magolás átka. Elduruzsolhatod a feladatot harminczszor egymásután is, meglehet, hogy a nyelvéd hozzászokik és egyszer kétszer közvetlenül utána eltudod pergetni, de nem telik el két nap, — úgy letekerődik a nyelvédrol, hogy újra kezdheted a magolást. Ellenben a ki értelmesen elolvastatja azokat, a miket meg kell tanulni, apró részletekre szakgatva, emlékezet után a saját szavaival elpróbálja mondani, sokkal rövidebb idő alatt, sokkal nagyobb eredményt ért el, mert nem a nyelvre diktálta rá, a mit el kell mondani, hanem az észbe véste be, azaz nemesak tanulta, hanem meg is tanulta.

De van az úgynevezett magolásnak egy igen messzire kiható hátránya, a mely fokozatosan a tanulóra nézve rendkívül káros következményeket szülhet. A ki a nyelvére bizza a tanulást, csakhamar elcsügged, midőn látja, hogy a tanulással lélekölően eltöltött éjszakáknak

és hajnaloknak semmi eredménye sincs. Elveszti az önmagában való bizalmat, elveszti a tanulási kedvét, mert azt hiszi, hogy nincs magában erre: képesség.

Mert miben áll a tanulási képesség? A felelet az, hogy annak van tanulási képessége, a ki a tanár által kijelölt feladatot minden nehézség nélkül, könnyen, értelmesen és úgy megtanulja, hogy mindenkor tudja annak hasznát venni.

A tanulási képesség nincs mindenkiben meg egyaránt, ez is olyan, mint minden lelki tulajdonság: függ a körülményektől. De annyi bizonyos, hogy épen úgy, a mint az elcsüggedés, a hanyagság, a becsvágy hiánya folytán elveszithetjük ezt, akképen nevelhetjük is tanulási képességünket.

Egy volt tanáromtól hallottam a következő esetet: Egyszer egy tíz-tizenkét esztendőös parasztfiú vállára emelt egy aznapi született üszőt. Ez nem okozott neki semmi különös nehézséget. Ettől a naptól fogva mindennap felemelte az üszőt s az idő folyamán napról-napra addig edzette magát, hogy alig 15 éves korában képes volt minden erőmegfeszítés nélkül az izmos tehenet felemelni. Ennyire tudta magát fokozatosan izmosítani. Erre tanulságul azután azt jegyezte meg a tanár ur, hogy ez a példa alkalmazható a tanulóra is. A ki kezdetben csak rövid, könnyű feladatot tanul meg, azután napról-napra mindig egy parányival többet, egy parányival nehezebbet tanul meg, a különbséget napról-napra növekedő elmetehetése miatt észre sem veszi, így rövid idő alatt annyira kifejlesztette elméjét, hogy évekkal idősebbeket felülmul. Vajha ezt a tanácsot minél több ifju megszivelné. *Balkányi Kálmán.*

MIAMIS KIRÁLY.

Irta: WALDEN EDMUND.

Nikunthas, habár csak fejét és jobb karját látta, rálőtt a huronra, de nem talált, a golyó visszapattant a sziklaoldalról.

Másodszor is lőtt, a huron is elsütötte fegyverét, de egyikük sem talált.

Nikunthas erre gyorsan leszaladt a sziklán és egyenesen ellenfeléhez futott hogy ezt, mielőtt még megtölthetné fegyverét, ártalmatlanná tegye, abban bízott, hogy majd törrel és baltával fognak harcolni.

Nikunthas tudta, ha elmenekül most ez a huron, mihelyt visszatér a főnökhöz, vége lesz Johnnak is. Meg attól is félt, hogy elrejtőzködik az indián, a kire itt a sziklák között bajos lett volna rákadni, épp ezért sebtiben véget akart vetni az egész hajszának.

Itt azonban kemény ellenfélre talált. A huron már csak ötven lépésnyire lehetett Nikunthastól és ugyanazon szándékkal közeledett.

Mindkettő megallt, midőn megpillantották egymást.

A huron letette puskavesszejét és felemelte löportartóját, Nikunthas hasonlóképen cselekedett.

Egymást folyton szemmel tartva tömte mind-egyik puskáját, a ki csak egy fél másodperczel utóbb készült el, az a halál fia volt.

A lőpor már benn volt a csőben. Azután gyors egymásutánban tömtek fegyverüket, először a fojtást, azután pedig a golyót szorították le néhány lökéssel. Csak lőpor kellett még a serpenyőre és lehetett már mindegyikük. Egyszerre készült el mindkettő.

Ekkor hirtelenül merész gondolata támadt a fiatal piankeschawnak, ennek kivételétől függött minden.

Erősen leakarta ütni puskáját a sziklás talajra azon reményben, hogy a rázkódtatás következtében hull ki annyi lőpor a csőből, amennyi a serpenyőn kell, hogy el lehessen sütni. A megfontolás és a kivétel egy pillanat műve volt csak.

Mig a huron felemelte puskáját, hogy jobb kezében levő löportartóból töltsön a serpenyőre, Nikunthas levágta puskáját a földre, hirtelenül felkapta, elsütötte és a lövés eldörrenésével a huron élettelenül esett össze. A győzelmet tehát Nikunthas vívta ki. Örömeiben felkiáltott, kiáltása visszhangzott a sziklák között.

Néhány pillanatig nézte elesett ellenfelét, megnézte a többit is, de már egy sem volt közülük életben.

Magához vette skalpjukat, a legjobb fegyvert, vett a lőporból is úgy maga, mint John számára és azzal visszavonult rejtekébe és itt várta be, míg egészen besötétül. Ekkor a folyó felé tartott, kis tutajt tákolt össze, hogy szárazan maradjanak a puskák és a tutajt maga előtt tolvá átusztotta a folyón.

Az öreg huron ott ült a tűz mellett, hol Johnra tekintett, hol meg a tűzbe bámult és hallgatódzott.

Mindketten hallották a tulsó parton eldördülő lövéseket; John azt hitte, hogy Nikunthast már nem fogja viszontláthatni.

Már egészen besötétült, a tűz körül minden csendes volt. Minden pillanatban visszatérhetek már a piankeschaw üldözői.

A huron háta mögött kis neszt hallott visszafordult és halálra rémülve látta háta mögött Nikunthast, kezében baltával, a huron anyyira megijedt e váratlan dologra, hogy mozdulni sem tudott.

— Tanacharisson fia üdvözöl téged huron és e szavaknál elhajította Nikunthas élesre fent baltáját, a mely egyenesen az öreg főnök fejébe ment.

Öröm futotta át John minden tagját, a mint meghallotta Nikunthas hangját. Gyorsan oda-lépett azután Nikunthas, elvágta John kötelékeit, mire John eddigi kényszer helyzetéből felült.

— Nos, «gyors puska», ismét itt van Nikunthas, — mondá barátságosan a piankeschaw.

— És a huronok?

— Skalpjuk itt van az övemben.

— Micsoda? Hat hogyan történt ez?

Nikunthas röviden elmondta a történeteket.

John csudálkozva nézett a fiatal indiánra.

— Súlyomszárny neked nincs párod, te oly vitéz vagy, hogy nincs hozzád hasonló.

— Tanacharisson tanított meg erre, ő mondta, ha a miamisok királya legnagyobb főnök akar maradni, akkor el kell bännia minden ellenféllel. A huronok tudom, felelemmel fognak engem emlegetni, — mondá Nikunthas büszkén.

(Folytatása következik.)

Ruhafogas és esernyőtartó.

— A «Tanulók Lapja» számára. —

Egy mindenek felett csinos és szükséges butordarab készítés módjára akarjuk olvasóinkat megtanítani. Az előszobának határozottan díszére válik ez a bambusz-nádból készített ruhaállvány.

De vajjon nem fognak-e bennünket olvasóink arról vádolni, hogy ime minő fáradságos és költséges munkába akar bennünket ez a «Tanulók Lapja» beugratni? Mi azonban nem félünk eme vádaktól, mert a mi az elsőt illetné, hát

biz evvel nincs sok munka, ami pedig a pénzügyi kérdést érintené, arra nézve elég gyakorlati tanácsot szolgálhatunk. A kinek nem áll módjában a kellő mennyiségű bambusz-nádot beszerezni, hát az használhat e helyett gömbölyűre esztergályozott fenyőfát, avagy akár mogyoró pálcákat, egyszóval bármilyen anyagot; azt azután befestheti és belakkozhatja, vagy csupán belakozza, meghagyván ezáltal a fának eredeti szép színét.

A bambusz-nádnál ügyelnünk kell a csomókra, egyéb-iránt amugy is elég erősen összetart. Ha pedig bambusz-nád híján inkább a hasznos célra, mint a esínyosságra akarunk tekintettel lenni, vastagabb fenyőbotokat esztergályoztatunk magunknak oly méretekkel, a mennyire az igénybevétel megkívánja.

A ruhafogashoz, melynek képét közöljük is, háromféle vastagságu botok szükségesek: a főoszlopok számára 2,5 cm., a merevítő rudacsák számára 2 cm. és a kitöltő botocskák számára 1,5 cm. átmérőjű. A mint látjuk, az állvány három egyenlő szélességű szárnyból áll és a falazattal érintkező hátán kívül az esernyőtartónak kiugrása is van. Az egész alkotmány két méter magas és százhusz centiméter széles.

Ha érdeklődő olvasóink úgy az eddigi,

mint az ezutáni utasításainkat pontosan teljesítik, hiba nem fordulhat elő az összeállításnál. Megkezdjük előbb a függélyes, majd a vízszintes, végül pedig a keresztben elhelyezendő botok felsorolását, ez utóbbiaknál alulról fölfelé haladván.

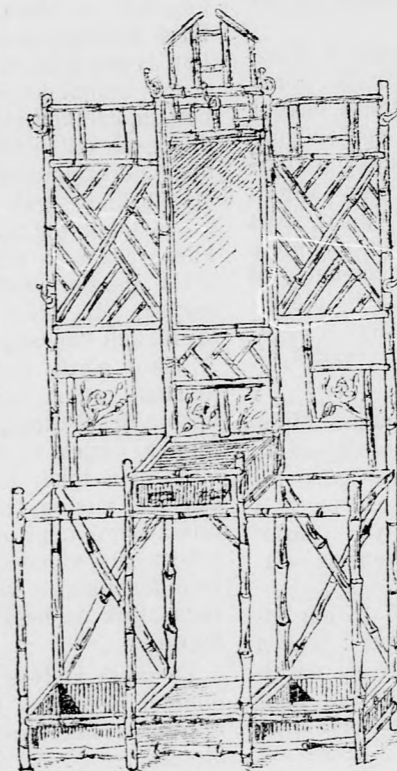
A 2,5 cm. átmérőjű botokból két darab 180 cm. hosszúságúra van szükségünk szélről, a két középső egyenkint 185 cm. hosszú, a kiugró esernyőtartónál a két szélső 78—78 cm., a két középső 95—95 cm. hosszú; lent a lábazatnál 4 darab, föllebb pedig 2 darab, 120—120 cm. hosszú keresztbenálló bot szükséges; oldalt, fönt és lent összesen 2. b) á. 6 darab egyenkint 25 cm. botocska, vagy ha közepén fiókot akarunk, még négytel több nagyságra és egy 40 cm. hosszú botra van szükség. A szárnyak és a középrész merevítésére 11 darab 40—40 cm. hosszú bot kell.

Ezen botokból már most elkészíthetjük a szerkezet vázát, a hol a második a és b ábrák, a melyek a hátfalazatnak a keresztbenálló botokkal való összefüggését mutatják, segítségünkre lehetnek. Az összeállításnál szögeket is használhatunk, a legegyszerűbb és legjobb eljárás azonban a következő: lerakjuk a négy oszlopot egymás mellé

a kellő távolságra és krétával vagy irónnal megjelöljük a keresztbenálló botok megerősítő helyeit. A legalsó ezek közül a és b-nél az oszlop alsó végétől számítható 8 cmnyi magasságban van, a második sor ennél már 10 cmrel magasabban lesz az esernyőállvány felső vége és e között 5—5 cm a távolság, innét a középső keresztbotig a külső oszlopoknál egyenkint 45 cm innét a legközelebbi szintén 45 cm és végre a 4. ábra.

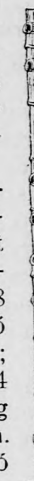
2. a) á.

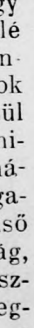
1. ábra.

3. ábra.

2. b) á.

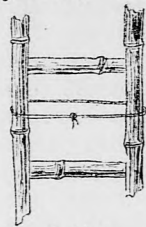

4. ábra.

legfelsőig 10 cm. A középső oszlopoknál a harmadik keresztben álló bottól kezdve a következő távolságok vannak: 15, 10, 55 és 10 cm.

A hátsó oszlopokhoz hasonlóan az első (a tulajdonképeni esernyőtartó) is a 8, 10 és 55 cm-es jelzést nyerik, és ezenkívül a kétközbuális még a 15 cm-eset. E jelzések a merevítő botok számára valók, melyek az előrészt a hátsóval összekötik. Az összeillesztés, melynél a derekszögű elhelyezésekre nagy gondot kell fordítani, történhetik az egyes részeknek egymásra helyezéseivel és félgömb fejű szöggyel való összeszőgélésével (amint a 2. ábránál) vagy az egyes részek összszerelésével. Az első egyszerűbb és gyorsabb munka, a második azonban kissé nehezebb, de csinosabb és tartósabb is.

E második módszer a következő, a merevítő bot két végén megfaragandó (3. ábra), azután a két végébe jól beszorítható csapok jönnek, melyeknek kialakított végét négyszögűre

5. ábra.

ugy faragjuk meg, hogy az összeillesztendő oszlopba vágott lyukba (4. ábra) illő legyen, most az illeszkedés tökéletessége tétele czéljából az alkatrészeket jól összeragasztjuk, egymásba illesztjük, és a megszáradásig (5. ábra) egy száraz színórral szorítjuk össze.

Világos dolog, hogy a tömör anyagnál nincs szükség arra, hogy a végekbe csapot illesztünk, mert itt a bot végét is lehet négyszögűre faragni. Egymást keretező botoknál czélszerű a vastagabbikat átfurni egy gömbölyű csapot dugni rajta keresztül és erre illeszteni az odaréő botokat (6. ábra).

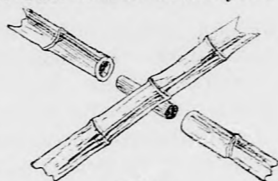
A váz elkészülvén a következő 2. cm átmérőjű botokra van még szükségünk: lent a hátfalazatnál látható keresztelésre 4 darab 75 cm. hosszú botra, a fiókoska alatt elől 2 darab 15 cm-esre, efölött az oldalszárnyakban 8 darab 30 cm-esre, a felső kereszteléseknél négy 60—60 cm-esre és a középső mező

felső részén a befejezésre 2 darab 20 cm-esre.

Hogy a másfél centiméter átmérőjű botocskából minő hosszúságúakra van szükségünk azt az első ábra után indulva könnyen lemérhetjük. Ezeknek egybekötése is az előbbi módon történik.

Ha az állvány már összeállítva és lakkozva van, jönnek az egyéb alkatrészek. Szükséges még: két czinkpléhből való betét, melyek az oldalszárnyak aljába éppen beleillenek és kivehetők, ezek 8 cm magasak; ezek közé vagyis közepén alul egy kis deszka a sárczipőket stb. rátenni, azután négy terrakotta vagy porcelánlemez, ezek híján himzések vagy képeket is lehet a kijelölt mezőkbe tenni, a felső középső mezőbe egy keretes tükör, végül hét avagy kilencz darab ércz ruhafogas.

Ez utóbbi kapható minden vaskereskedésben, a czinkbetét azon mérték szerint egy bádogossal kell elkészíttetni. Az előbb említett négy porcelánlemez helyét, minthogy ugyis díszítésül szolgál, csinos szerkezetű rostélyzattal is lehet pótolni. A középrész alsó részén a kis deszka vékony legyen, de elég szilárdul kell odaszögelni. A tükör alatti fiócska mérték után készül vékonydeszkából, elől fogóval látjuk el és helyére erősítjük.

6. ábra.

A mi a tükör keretét illeti 2.5 cm. széles és egy cm. vastag léczeskből kivágjuk a kellő hosszúságú négy darabot ezeket összeillesztve beteszszük, a hátsó részen bevágjuk, a tükröt beleillesztjük és vékony deszkákkal hátul beragasztjuk és beszögéljük, hogy elég szilárdul álljon.

És most kedves olvasók, a kik eddig figyelemmel kísértetek bennünket, veszitek-e észre, mintha a vállalkozási szellem hiányoznék beöleletek? — Nem? Nos hát akkor föl munkára! Sz. F.

Ne heveskedjél!

— Látod fiam, kezdé az igazgató ur — milyen megdölgötlan vagy!

— Nem tehetek róla magam sem. Indulatosságom okozta az egészet. S most mit csináljak! Ha máshova megyek, ott már nem lesz, a kit taníthassak; ki fogad el egy kicsa-

pott diákot, és szegény anyám is maga maradna, nem lenne, a miből ruházzon, nem lenne, miből öreg napjaira megéljen. Megölné a búbánat . . .

Itt elfordította fejét, hogy ne lássák azt a könyvet, mely ép most arcán végiggurult . . .

Csend állott be; az iskola órája tizenkettőt ütött . . .

Mintha itélet harangja szólalt volna meg, mely a vesztőhelyre visz valakit, úgy tünt föl Endre előtt az a tizenkét ütés, megborzadt a gondolatától annak, mi ő vele történt. Mit tegyen? Térdre omoljor itt a tanári kar előtt és esdekelyen bocsnatot, menjen anyjához, mondja el neki, hogy őt kitaszították, s lássa, mint szakad meg annak szíve búbánatában?

Kétségbeesett pillantással nézett végig a komoly tanári testületen, szemét megtörülte, és az ajtóig tántorgott. Ott önkénytelenül is megállott; újra visszánézett esdeklő tekintetével, mintha azt mondta volna:

— Hát nincs senki, a ki megvédelmezne, hát nincs semmi kegyelem?

Torka fuldokolni kezdett, kiment a folyosóra, ott egy oszlophoz támaszkodott és zokogni kezdett keservesen.

— Kis idő múlva vállalt valaki megérinté — egyik tanára volt.

— Látod, szegény gyermek. Látod! . . . De azért ne sirj! Holnap délelőtt tíz óraker légy itt . . . Nem fog ez így maradni! Most pedig csak menj haza nyugodtan! . . .

Endre e szavakra elfojtotta sirását, s körülnézett, hogy mi történt, a tanár ur már akkor nem állt mellette, de fülében zúgott még a mondat: «Nem fog ez így maradni!» . . . Felcsillant lelkében a reménység sugára, letörülte könnyeit, s egy halás pillantást vetett azon ajtó felé, merre tanárát távozni látta.

*

Másnap 11 óraker nagy kiabálás volt a gymnasium udvarára. A tanácsterem ablaka alatt a folyosóra nyíló ajtó előtt egy csomóba tömörültek a fiuk s valakit nagy kiabálás között felemeltek.

Az, a kit felemeltek: Juhász Endre volt. Szemei ki voltak sirva, arcán ott ült az öröm, boldogság, megelégedés. Olyan volt az arca, mint a tiszta mosolygó ég vihar után.

— Lássátok fiuk, tudtam, hogy nem csapják ki, kiáltának többen.

— Hát persze, hisz ő maga sem tehet róla, indulatos természetű és mindig ingerli valaki. Az a Kovács József meg mindjárt beárulta őt, akármit csinált. Hogy lehet valaki olyan! . . .

Ebben a pillanatban Bálint tanár ur — ugyanaz, ki tegnap Endrét megnyugtatta, jelent meg a folyosóra nyíló ajtó kissé emelt küszöbén.

Egyszerre csend lett a diákok között.

A tanár ur végig nézett a tömegben.

— Miért nem mentek haza fiaim, minek

lármaztok itt az udvaron, nem illik az VI. osztálybeli diákokhoz.

Azzal odaintett Juhász Endrének.

— Jöjj velem.

A diákok megröstellték magukat, s elszéledtek, Endre pedig szemlesütve követte a tanár urat, ki szobájába vezette őt.

— Látod kedves fiam — kezdé — milyen kellemetlenséget szerezteél magadnak. Látod, látod! Az ember soh'sem gondolja, milyen bajt okozhat magának még csak a legkisebb hibával is. Neked fiam egy iszonyu hibád van, az indulatosság. Gondolkodj csak rajta, mit csinált volna most szegény anyád? Mit csinált volna te? Hogy kellett volna pirulnod jó anyád előtt, hogy kellett volna pirulnod önmagad előtt? S te nem gondoltál soh'sem erre!?

Erre mélyen lehorgasztotta fejét:

— Nem fiam, te arra soh'sem gondoltál, hogy abból még baj is lehet, látom arczodból. Ha gondoltál volna, nem feledkeztél volna meg magadról. Látom, hogy jóindulatu gyermek voltál mindig, czéled volt a törekvés, a haladás — épen ezért adtunk most is kegyelmet neked, mert tudtuk, hogy boldogtalanná tettük volna szegény jó anyádat s magadat. Szegény jó anyád! . . . Fiam, ezt anyádnak köszönheted!

— Nem mondom, hogy mi most a kötelességed, édes gyermekem, látom, hogy te is tudod. Az a köny, a melyet most törölsz le szemdről, bebizonyítja ezt nekem . . .

A tanár ur megsimogatta a gyermek arczát — Most menj fiam, tudom, hogy megértettél!

Többit nem szólt. Endre némán távozott a teremből. Lelkében nagy szándék érlelődött. Nem sirt már, nem is könyezett, csak elgondolkozott.

A mint így ment a folyosón gondolatokba merülve, valaki elsurrant mellette. Fölpillantott, s látta, hogy az a másik iparkodik, hogy ne is vegye észre.

— Kovács József, Kovács József! hát ne szaladj!

Kovács József megállt.

— Hová mész?

— Bálint tanár urhoz! Hivatott.

Juhász Endre megragadta Kovács kezét.

— Kedves barátom, köszönöm neked azt, a mit velem tettél.

Kovács bámulva nézett társára, kinek szeme lángolt, s lelke elhatározásából beszélt.

— Te eddig árulkodtál rám — folytatá — jól tudom. De neked köszönhetem ezt a lecz-

két, mely engem megtanított. Bocsáss meg, hogy úgy bántottalak, nem tehettem róla, de fogadom itt, ezen a helyen, te előtted, hogy indulatoskodni többé nem fogok! Ez volt az utolsó!

Endre küszködni látszott magával, keze, melyben társa kezét tartotta, szinte reszketett.

— Szegény barátom, mondá Kovács, hibásak voltunk mind a ketten. Ha azt tudtam volna, hogy ilyen kellemetlenséget okozok neked, nem tettem volna, elhíhated barátom. De a sors így akarta, s te is meg fogsz bocsátani

nekem hibámért! S én is fogadom neked, kedves barátom, hogy ezentul őrizkedni fogok, a csunya árulkodásnak még csak az árnyékától is!

A két fiu melegen szorított kezét egymással; mindenik szemében egy könnyesepp csillogott.

Fogadását mindegyik iparkodott betartani, s ezen naptól kezdve ők voltak a legjobb barátok.

Mosdósy Andor.

OKTÓBER.

A «Tanulók Lapja» számára.

Október, vagy a régi rómaiak: borhónapja, a nyolczadik, a mi kalendáriumunk tizedik hónapja és 31 napos. Magyarban őszihónap neve is van, mert — habár az ősz szeptember végén kezdődik is — a tulajdonképeni ősznek, a mi égaljunk e legszebb évszakának, első hónapja. A mi időszámításunk szerint t. i. az ősz kezdete szeptember 23-ika körül esik, mikor a nap és éj hossza ugyanazon évben már másodsor egyenlő. Ezen csillagászati ősztől a physikai különbözik, mert ez rendszerint csak október közepe vagy vége felé következik be.

Mindszent hava néven is használják különösen az egyházi életben, mert október 31-ike a mindszent ünnepét megelőző nap, mikor a kath. egyháznak előesti böjt van.

E hónapban esti 7 óra után semmi fényesebb bolygó nincs az égboltozaton. 22-én este pedig a nap a bökölj jegyébe lép.

Október 4-én van ő felségének, első Ferencz Józsefnek névnapja, a melyet az ország lakossága ünnepies istentisztelettel ünnepel, hiszen századok óta nem volt alkotmányosabb, igazságosabb és szeretetre és tiszteletreméltóbb uralkodónk, mint ő. E nap egyttal a kath. egyháznak Rózsafüzér ünnepe, melyet azonban csak egyházilag ünnepelnek.

A régi rómaiaknál okt. 15-én tartották a Ludi Capitolini-t. Ez Jupiter tiszteletére történt, a ki az istenek és emberek királya volt és a görögök Zeusának minden tulajdonával birt. Uralkodása alatt volt az ezüstkor. Tarquinius Priscus király a Capitoliumon templomot kezdett neki építeni, melyet Tarquinius Superbus fejezett be s az ugynevezett capitoliumi istenségeknek: Jupiternek, Junónak és Miner-

vának szentelte. Mint Jupiter Capitolinus védelmezte Rómát és tiszteletére tartották a Ludi Capitolini t és a Feriae Latinae-t.

A Feriae Latinae abból az időből valók, mikor Róma a latin szövetségnek tagja és feje volt. A szövetség tagjai zárt területeken (pagus) laktak, melyeken szétszórtan voltak az egyes telepek, tanyák (vicus). A pagusok érdekeik szerint többen egyesülve politikai községet, (civitas) alkottak rendszeren azon város vezetése alatt, melynek területén a szövetség székhelye volt. Ilyen volt Alba Longa, hol a latinok Jupiter Latiaris tiszteletére a Feriae Latinae-t tartották (L. Cseréj).

Ez ünnep lényege az volt, hogy a szövetséghez tartozó városok tisztviselői ünnepi menetben az Albanus hegyen álló Jupiter Latiaris templomához vonultak istentiszteletre. Az ünnep a patriciusok és plebejusok kiegyezésének emlékére a későbbi korra is átszármazott és több napig tartott. A consul hivatalbalépésének napján tüzte ki az ünnep megtartásának idejét. A kitűzött napon Jupiter Latiarisnak ünnepiesen fehér bikát áldozott, s húsát annyifelé osztotta, a hány szövetséges város volt. Az ünnep megtartása előtt a consul Rómából nem távozhatott.

Október 26-án, később pedig nov. 1-én voltak a ludi Victoriae Sullanae, 28-án a nov. 3-ig tartó Isis-ünnep kezdete. Isis isten tisztelete, miként Serapis, Osiris és Anubis, Egyiptomból került Rómába tengeri kereskedők útján. Osiris és Isis egyiptomi uralkodó házastársak és áldásos uralkodásukért tisztelték őket haláluk után istenek gyanánt. Isis ülő nő alakjában, két szarvval ábrázolják, de néha ökörfővel is. Az ő tisztelését ugyan a Senatus,

mint turpis superstitiót (babonás, hamis istentisztelet) betiltotta; de mikor a triumvirek 43-ban az első Isis-templomot fölállították, kultusát is szentesítették. Tiszteletében nagy szerepet játszott a sistrum (érezsörgettyű), melyet papjai és papnői (Pharia turba, Isiaci) jobbjukban magasan tartva ráztak. Többnyire bánkódó vagy beteg nők szoktak hozzáfordulni vigasztalásért és segítségért. A császárok közül Domitianus, Commodus és Caracalla Isis papjainak nyilvánította magát.

Október 5-én nem volt tanácsos semmi fontos magán vagy nyilvános munkába fogni, mert ez dies infaustus volt. E napon t. i. a mundus nyitva volt. A mundus pedig nem egyéb, mint egy üreg. Uj város-alapításkor ugyanis a rómaiak isteneik ősi fészket, tüzhelyét, a hol atyáik (Manes) is el voltak temetve, nem hagyhatták el, hanem jelképileg átvitték az istenektől kijelölt új területre. Ezért vettek annak szent földjéből néhány maroknyit s azt az alapítandó város helyén ásott üregbe dobták, mintegy a Manes akarván azzal áttelepíteni. Ezt az üreget (mundus, mivel az a nagy

alkotás symboluma volt) egy kövel, az u. n. lapis manalis-sal földték be, az alapító föléje oltárt emelt, tüzet gyújtott s így az a város tüzhelyévé lett. E mundust évenként háromszor aug: 24., okt. 5. és nov. 8-án kinyitották.

Ilyenkor azt mondották: mundus patet, és nem volt szabad semmi fontos vállalatba kezdeni.

Október 6-ika (Arausio) szintén dies infaustus volt, melyen nem volt szerencsés akármire is kezdeni.

Lássunk most némelyeket a mi kalendáriumunkból. — Október 16-án van Gallus napja. Ez a Gallus a híres szent galleni kolostor alapítója és meghalt 627 körül. Eleinte pap volt, azután remete életet élt egy kietlen erdőben, a hol kápolnát emelt. Alig van olvasóink között, a ki ne hallotta volna a régi magyarok szent galleni esetét. Érdekes ez, mert azt mutatja, hogyan mulatott a X. századbéli magyar, a kiről megijedt ellenségei azt irták, hogy nem is ember, hanem vadállat, a mely ellenségét megöli s azután vérét issza meg.

(Folytatása következik.)

Együtt vívtak . . .

Együtt vívtak, együtt győztek; —
Mig lánczon volt a szabadság,
Otthont, hitvest odahagytuk,
Lelkük felét nem hagyhatták.
Szent zászlójuk azt hirdette:
Győz a magyar száz halálon,
— S együtt győzött, együtt élt a
Szabadság s a tizenhárom.

Együtt éltek, együtt haltak . . .
Ismét rab volt a szabadság,
Kövezték a keresztfáig,
Lelkük felét nem hagyhatták.

Tépett zászló búsan intett
Csendes őszi hervadáson:
Együtt élt és együtt halt a
Szabadság s a tizenhárom . . .

Együtt haltak s együtt élnek!
Ujra támadt a szabadság,
Vele ők is, kik szent fáját
Hős vérével táplálgatták.
Késő utód borulj térdre,
Esküvésed égbe szálljon:
Mindörökre él és győz a
Szabadság s a tizenhárom!

Kun Béla.

AZ ELSŐ HETI ELŐADÁSOK REGGELÉN.

Nemes boszu.*

— A «Tanulók Lapja» számára. —

elután volt az idő, gyönyörű májusi nap, midőn Miklóssy urhoz, épen mikor az V. osztályba akart menni magyar órára, Pitze János, a pedellus lépett be.

— Az epreskerti csösz akarna igazgató urral beszélni.

Igazgató ur el se tudta képzelni, mi baja lehet ő vele az epreskerti csösznek.

— Bocsássá be János, aztán szóljon be az V-ikbe, hogy legyenek csendesen, míg bemegyek.

Magas, barna, erősen kifent bajuszu legény lépett be cizfira szürben.

— Az iránt jöttem még nagy tekintetős uram kezdé mondókáját — hogy tőnap öletni vótam a nagy malomba' . . .

— Csak nézze, lehetőleg röviden mondja el a mondani valóját, mert nem sok időm van.

— Nem is akarok én nagy feneket keríteni, tekintetős uram, mer hat neköm sines sok időm, de hát úgy vót, hogy mig én oda jártam öletni, idős apam vót helyöttem a csösz; oszt, a mint a kert alsó vigire került, mán messzirül möglátta, pedig nem igen jó szöme van, hogy a Bodzási naccságos ur esörösznyefáján valami gyerkőféle gazdálkodik.

— Aha! Tán diák vót az iose? szólt közbe igazgató ur.

— Én is azt hiszem tekintetős uram, mert nadrágja vót neki.

— Hát aztán, milyen ruhája vót?

— Mán én nem tudom, ha a nyakam lövágják is, mert én nem láttam. Idős apámnak mög rossz szöme van mán. Ű ugyan aszongya, hogy szürkének látta messzirül.

— Tudja mit? Nem jöhetne fel ide az édes apja?

— Nem bizon, tekintetős uram, mer nagyon beteg, tán mög is hal, mondá a legény, miközben hangja megszorult. Isten verjön mög valamennyi diákot.

— Hogy-hogy? Mi a baja? Tán csak nem bántotta az a diák? kérdé az igazgató ur ijedten.

— De bizon bántotta, de nem az, a melyik

a fán vót, hanem a melyik alatta vót, mert aszongya idős apám, hogy ketten vótak.

— Hm! Hm! Hogy esett ez a dolog?

— Hát úgy beszélte el idős apám, a hogy mán emléközött rá, hogy amint meglátta azt a gézönguzt a fán, mán messzirül rá kiáltott — nem hiába tőnap vót először csösz illetibe:

— Mit csinálsz ott te, az öreg apád ezzit azzát?! — A mög aztán rögtön löszállott a fáról, oszt' elkezdett szaladni a másikkal, a kit csak akkor vött észre édes apám. Mikor osztán utánuk iramodott édes apám, a hogy isten tudnia adta, a melyik a földön vót, el kezdett görálni felé, oszt' egy göringgyvel úgy fűbe találta kollintani idős apámat, hogy még a nagy bolond kalap is kiesett a fejibül.

— Beszakította a fejét a göröngy?

— Nem szakította be tekintetős uram; attúl nem is lött vóna még nagy baja, hanem aztán, mikor nagyokat káromkodva utánuk akart szaladni, ippen, mikor ögy kacskaringóst eresztött ki a száján, ott mögbüntette az isten, mer' úgy hasra vágódott szöginy, hogy azt nyögi most, a karja maj' kitört, nem is tudom én, mi lesz a vige. Vin istentelen ember vót, igaz, hej sokszor mögvert engöm is, mig gyerek vótam, ides anyámat is — nyugodjék bikiben szögény jó öreg — sokszor eltángálta, mikor imádkozni tanított, de hát csak idős apám vót, mög hát másképen nagyon jó ember vót . . .

— Már hiszen akármilyen ember is az édes apja, barátom, az nem tartozik ide. Elég az, hogy a baj meg van. De hát hogy tudjuk meg, hogy kik voltak, ha édes apja nem tud feljönni, se nem látta az arcukat jól? Szürke ruhás fiu van most sok az iskolában.

— Valamelyik ögy kis könyvet hagyott el . . .

— Azt a kis könyvet kellett vóna először is ide adni. Itt van nála?

— Itt van tekintetős uram, a szűrűjamba!

Az a «kis könyv» notesz vót, a melyből elképedten olvasta az igazgató ur e nevet:

Sennyei Lajos főgymn. V. oszt. tanuló.

— Hm, hm! — Ez lehetetlen! dörmögé igazgató ur. Sennyei legjobb tanítványaim egyike. Hm, hm! — Hát aztán biztosan tudja, hogy ezt a noteszt azok közül ejtette el valamelyik?

Tegnap délután vakáció vót s a diákok közül más is járhatott arra később.

— Annak köllött lönni valamelyiknek, mer' mir' azir' hogy azt a könyvet még idős apám mögleste.

* Mult pályázatunkon jutalmazott elbeszélés.

— Hm, hm! Ez különös. — Igazgató ur nem tudott bele nyugodni a gondolatba, hogy Sennyei még ilyenre is képes legyen.

— No jól van barátom, majd eligazítom én ezt a dolgot, ha lehet, még ma. Hivjanak orvost a beteghez; aztán holnap valamivel 10 óra előtt jöjjön fel ide. — Igaz, hát a kár mennyi?

— Az nem sok károm alássan, mert csak a csőrösnye fának hasítottak lögy szíp ágát, osztán mög a Bodzásiné naccságos asszonynak vót ott ögy rózsafája, a mit lötapostak, mög a rózsát löszakították róla, a mir' borzasztó haragszik a naccságos asszony, mert azt maga ótotta s most vót rajta az első virág. Ögyébb kár oszt' nincsen.

— Jól van. Most elmehet; a kár, orvos, patika meg lesz térítve, legyenek nyugodtan.

Miután a legény elkotródott, igazgató ur még egy pár fejcsóválás után elindult az V. osztály felé.

Sohasem szokott hallgatódzni, de most épen Sennyei hangját hallotta:

— De fiuk — hallatszék Sennyei szava — ez már mégis szemtelenség, hogy tolvaj van közöttünk!

— Az ám! kiáltott az éles torku Boros Lajos, hanem te még szemtelenebb vagy Sennyei, hogy az osztályra fogod!

— Ugy van! zúgott Mihályfi Józsi mély hangja, hátha otthon van, de nem is nézted meg.

— Megnéztem biz én azt jól, felhánytam érte mindent, s ha otthon volna, meg is volna.

— Nagyszerű! szóló gnyosan Kis Peti, ha otthon sincs, itt sincs...

— De itt kell lenni valakinél! kiáltott mérgesen Sennyei.

— ... de ha nincs itt, aztán fogd be a szádát pimasz, hisz el is veszíthetted!

— Ugy van, ugy, van! ordítottak sokan. Sennyei szemtelen! Elveszítette és még az osztályra fogja!

— Fiuk! szájaskodott az osztály prókátora, Horvát Pista, fiuk! Ne türjük ezt! Hajtsuk ki ezt a Sennyeit!...

— Elhallgass nyavalyás, kelt Sennyei védel-

mére Gombos Pista, az osztály Herculese, mert még a multkoriért is kapsz!

— Bizony — szóló újra Sennyei — Horváth is befoghatná a száját, mert majd, tudja ő jól, miért, be találok jelenteni igazgató urnak.

Erre még nagyobb zaj, tombolás támadt, s a zsvajból kihallatszott Sennyeinek egy pár jeles mellék neve különösen a «Szemtelen Judás». Igazgató ur, mielőtt még tettelegességre jutna a dolog, belépett. Sennyei szürke ruhában, kipirult arccal állott a padok előtt s többen közeledtek feléje, míg egyesek a pad tetejéről ugráltak le.

— Miféle éktelen zsvaj volt itt az imént, fiuk?! Nem szégyelitek magatokat! ötödik iskolások!

— Igazgató ur kérem, szóló hivatlanul Kis Peti, Sennyei elveszítette a noteszét s most az osztályt gyanúsítja, hogy ellopták tőle.

— Noteszét! szóló igazgató ur ránczba szedve homlokát. — Noteszét? Hát csakugyan igaz lesz? mormogá. Nohát jól van. Én nem tehetek róla. — A leczke ugyanaz lesz. Most sürgős dolog miatt nem tarthatok órát, de azért itt maradtok s jó lesz csendben lenni! Sennyei bejön az irodába!

A mint az osztály magára maradt, megkezdődött a kombinálás. Az V. osztályosok észszel is belátták, hogy Sennyei most bajba jutott, s ennek sokan örültek. Mert mint az életben, ugy az iskolában is meg van minden kiválóbbnak a maga ellensége, irigye. Sennyeiben egyik azt gáncsolá, hogy árulkodik, másik fősvénységeért vetette meg, mert nem adott neki kölesön Sennyei, tudva, mily jó fizető; harmadik néhány társával irigylé jó bizonyítványát, melyet annaktulajdonított, hogy Sennyei hizeleg a tanároknak. Legtöbb pedig maga se tudta, miért haragudott rá, talán, mindannyioknál kitünőbb vala, mert soknak társaságát kerülte, feslett voltak miatt. Elég az hozzá, hogy Sennyeinek talán csak Gombos és a kis Kátai volt barátja az osztályban. A többi ócsárolta; kisebbítette, a mi jó volt benne s hibáit erősen nagyítva, önző szempontból fogta fel.

Hagyjuk magukra ezeket a maguk bölcseségével s kövessük Sennyeit, a ki megdöbbenve ment az igazgató ur után. Miért félt? Talán valami rossz fát tett a tüzre? Talán, mert most volt először irodába idézve? Félt, reszketett, mert az igazgató ur soha se beszélt oly keményen még vele.

Beértek az igazgatói szobába.

— Fiam, fiam, ezt nem vártam tőled; ötödik éve, hogy ismerlek, de mindig olyannak

ismertelek, a ki csak kötelességét tudja teljesíteni. Ezt nem hittem volna el rólad. Tudod bizonyára, miről van szó. Hogy eshetett ez meg?

— É... é... n... n... e... m... es... csi... náltam semmit sem igazgató ur.

— Ne is igyekezzél tagadni, fiam, mert...

— Nem tagadok én semmit se...

— Tanulj tisztességet fiam, s ne beszélj, ha felebbvalód szólni akar. Hiába a tagadás; tudok mindent. Tied ez a notesz?

— Szent Isten, mondá magában Sennyei rémülten, kiesapnak, ha «azt» megtalálják benne.

— Tied ez a notesz Sennyei?

— Enyim.

— Tudod e hogy került hozzám?

— Én azt hittem, hogy ellopták tőlem, de most már inkább azt hiszem, hogy elvesztetem.

— De hol?

— Azt nem tudom.

— No jó, hát megmondom én. Az epreskerti csösz hozta ide. Mit csináltál te ott, valld be igazán?

Sennyei elsápadt és sirva fakadt.

— Jobb lesz, fiam, ha te valld be, ugy a hogy volt. Hiszen én tudok mindent, de akarom tudni, mennyire tudsz őszinte lenni.

— De kérem szépen tekintetes igazgató ur.

— Soh'se czifrázd oly nagyon!

— ... nem csináltam én ott semmi rosszat.

Én tanulni mentem oda s tanultunk is ott mindaketten.

Igazgató ur már kezdett haragudni.

— Fiam, itt tagadással csak nyerendő büntetésedet sulyosbitod, azért, mint jó akaród, még egyszer komolyan figyelmeztetek, hogy a dolog egy cseppet sem tréfa s ha azt rajtam kívül más is megtudja, az keserves lesz neked, mert akkor én se tudom pártodat fogni, bár eddig becsültelek, de ne hozz ki a türelemből.

Vége volt az óráknak s csemetés hallatszott.

— Gyorsan fiam, mindjárt magunk leszünk.

— Mi vitt a lopásra?

— Nem loptam én soha életemben.

— Most akartál s most is rajta vesztettél.

— Nem csináltam én semmit se, siránkozék Sennyei.

— Hát avval az öreg emberrel mi lesz, te szerencsétlen? hátha meghal, ki lesz a felelős?

Sennyei majd lerogyott ijedtében s reszketve kérdé?

— Melyik öreg emberrel?

— Ugyan fiam, édes fiam, hogy lehetsz ily megátalkodott? Hogy szorulhatott beléd ennyi tettetés?

Tóth Lajos tanár ur lépett be s látva a reszketve siró Sennyeit s a haragos igazgatót csodálkozva kérdé:

— Mi baj?

— Ez a Sennyei, képzelje csak tanár ur, tegnap délután az epreskertben lopott s a csösz vagyis annak apja rajta kapta és utána szaladt, de felbukott s most iszonyu beteg.

— Szent isten, hát te még ilyet is tudsz Sennyei? Hisz ily nem csodálom, hogy ma a német versből alig nyögtél ki egy 3/4-et.

— Tanultam én tanár ur, de...

— Látom! Aztán né feleselj!

— ... de véletlenül más verset tanultam.

— Igen mert a rossz szándék miatt még azt is elfelejtetted, hogy mi a leczke.

— Te Sennyei, szóló az igazgató ur, a csösz azt mondta itt az imént, hogy ketten voltak; ki volt a másik dezentor?

— Nagy Ferenczel tanultunk az epreskert al... vagyis felett.

— Jó kompanistád volt, mondhatom, szóló Tóth tanár ur.

— Jól lett volna ugy, ahogy akartad mondani fiam, hogy az epreskert alatt. A csösz is azt mondta, hogy a kert alsó végénél voltak.

— Becsületedre mondom...

— Na, mit mondasz a becsületedre te gézengúz, szóló közbe Fodor tanár ur, ki a latin nyelvet tanította az V-ikben. — Miféle illetlen beszéd az? Van is még neked becsületed! Jobb volna, hogy ha Icarus történetét jobban megtanulnád Ovidiusból, aztán mindjárt több becsületed volna előttem akasztófára való. No megálj, majd adok én neked ezután is jelest!

Igazgató ur mindig komorabbá lett, mert a gyanuja mindig bizonyosabbá vált. A fiu

VIII. o. t. valóban csinos s nagy szorgalomról tanuskodó dolgozatát olvasta fel. A magyarok vallásáról, jelleméről és hadi szervezetéről. Utána Balázs J. VII. o. t. és Thiry L. VI. o. t. szavaltak.

A sepsi-szentgyörgyi ev. ref. Székely-Mikó kollegium önképzőköre szept. 26-án tartotta az első rendes gyűlését, a következő tárgysorozattal: Elnöki megnyitó: Tartotta Nagy György 8. o. t. «Egy gondolat bánt engemet...» cz. rapsodiát szavalta Vékás Lajos 7. o. t. «Egy gondolat bánt engemet...» poétikai fejtegetése. Irta Darkó Jenő 7. o. t. Bírálatra kivette Nagy György 8. o. t. Gyulai «Pökainé» cz. balladát szavalta Jáni Győző 8. o. t. «Virág Anna» cz. románczát felolvasta Nagy György 8. o. t.

Az eperjesi ág. h. ev. főgymnasium «Magyar Társaság»-ának alakuló gyűlése 1896. szept. 15. a következő eredménnyel folyt le. Elnök dr. Szigethy Lajos. Alelnök Madáchy István VIII. o. t. Titkár Klefner Béla VII. o. t. Főjegyző Dianiska Albert VIII. o. t. Aljegyző Szepessy Béla VII. o. t. Pénztáros Soltesz Iván VIII. o. t. Tudományos főkönyvtáros Lehoczky Pál VIII. o. t. Szépirodalmi főkönyvtáros Csányi Kálmán VIII. o. t. Szépirodalmi alkönyvtáros Streck Imre VIII. o. t. Olvasókori laptáros Weisz Ignacz VIII. o. t. Laptáros Hamborszky Jenő VII. o. t.

Az eperjesi ág. h. ev. főgymnasium «Magyar Társaság»-ának első rendes gyűlését f. év. szeptember 27-én tartotta. A mult gyűlés jegyzőkönyvének felolvasása után, Dianiska Albert főjegyző, VIII. o. t. felolvasást tartott «A Rákóczi dal eredetéről, hatásáról és történeti jelentőségéről.» Madáchy István alelnök, VIII. o. t. «A gyáva» cz. drámai monológot szavalta Rudnyánszkytól.

A szombathelyi kir. kath. főgymnasium önképzőkörének alakuló gyűlése. A helybeli kir. kath. főgymnasium önképzőköre f. hó 20-án tartotta meg főt. dr. Edelman Sebő igazgató és dr. Dallos József tanár urak vezetése alatt idej alakuló gyűlését. Főt. dr. Edelman Sebő igazgató ur megnyitó beszéde után dr. Dallos József tanár ur fejtegette az igazi önképzés módját és eszközeit. A szavazás után megválasztott és igazgatóilag megerősített tisztviselők a következők. Elnök Asbóth István VIII. o. t. Alelnök Luka István VIII. o. t. Főjegyző Maitz Ede VIII. o. t. Pénztáros Fábian Jenő, VIII. o. t. Könyvtáros Kaltenecker Károly VIII. o. t. Segédkönyvtárosok Magyar Elek VIII., és Tóth Kálmán VII. o. t. Aljegyzők Dominkovits Sándor

VIII. o. t., Schandara István VII. o. t., Kulcsár Gyula VI. o. t. Bírálók: Irodalmi szaknál: Maitz Ede, Heimler Ernő, Grünwald József, Gyuk Pál VIII. o. t. Class. Phil. szaknál: Csupor Sándor VIII. o. t., Németh Ernő VII. o. t. Tört. földrajzi szaknál: Krausz Nándor VIII. o. t., Tóth István VII. o. t. Természettud. szaknál Kákosy Ákos VIII. o. t. Elnök és alelnök tisztségüknel fogva minden szaknál bírálok.

A pécsi főgimnázium önképzőköre folyó hó 27-én tartotta Ft. Zalai Mihály tanár ur elnöklete alatt alakuló gyűlését. Egyedüli tárgya a tisztviselői kar megválasztása volt, mely a következőleg alakult meg. Alelnök Buday D. VIII. o. t. Főjegyző Kerese Gy. VIII. o. t. Titkártartó Nyaka L. VIII. o. t. Pénztárnok Erössy A. VIII. o. t. I. aljegyző Réder K. VIII. o. t. II. aljegyző Gross K. VII. o. t. III. aljegyző Hábermann A. VII. o. t. Ellenőr Richner Oszkár VII. o. t. Végül a rostáló bizottság tagjai Hannay J. VIII. o. t. Réder K. VIII. o. t. Stromayer J. és Gross K. VII. o. t. Ezután Ft. Enök ur szép, magvas beszédében vázolta az önképzőkörök nemes feladatát, megjelölve azon irányt, a melyen haladva fejtsék ki a tanuló-ifjúság munkásságát.

A dévai áll. főreáliskola «Salamon Ferencz» önképzőköre szept. hó 26-án gyűlést tartott, következő tárgysorozattal: Elnöki megnyitó felolvasta Brazovay K. VIII. o. t. Kisfaludy S. «Keresség szerelmé»-nek széptani méltatása, felolvasta Tolnay Lajos VIII. o. t. «A munkácsi rab» szavalta Hartmann M. VII. o. t. Anyos P. «Kalapos király» cz. költeményit ismertette Lázár M. VIII. o. t. Vörösmarty «Uri Hölgy»-höz cz. költeményét szavalta. Mara G. VII. o. t. Ezzel a gyűlés véget ért.

Az ungvári főgymn. «Dayka» körnek ez idej megalakulása szeptember hó 13-án történt meg. Mazuch Ede tanár-elnök ur lendületes beszéde után a tisztviselői kar alakult meg. Ifj. elnök lett Kaminszky József VIII. o. t. Titkár Toffler Gyula VIII. o. t. Főjegyző Tahy Endre VIII. o. t. Főkönyvtáros Rozenber Mór VIII. o. t. Pénztáros Demjanovich Miklós VIII. o. t. Ellenőr Rozenberg Gyula VIII. o. t. I. aljegyző Novak István VII. o. t. II. aljegyző Rozenberg Adolf VII. o. t. I. Alkönyvtáros Ehrenreich Lipót VIII. o. t. II. alkönyvtáros Molnár Károly VII. o. t.

A szászvárosi ev. ref. Kun-tanoda ifjúsága szept. hó 26-án tartotta önképzőköri alakuló ülését. Elnök Csürös Pál tanár ur. Ifj. elnök lett Bodor Aladár VIII. o. t. Jegyző Zelkó Henrik VIII. o. t. Lapfelügyelő Dózsa Zsiga

VIII. o. t. Pénztáros Fekete László VIII. o. t. A választás megtörténte után Csürös Pál elnök tanár ur buzdító beszédet intézett a kör tagjaihoz.

A szegedi főgymn. önképzőköre szept. 27-én tartotta alakuló gyűlését dr. Sáfrán József tanár-elnök vezetése alatt. Ifjúsági elnök lett Zimányi Gyula VIII. o. t. Főjegyző Becker Mihály VIII. o. t. Pénztárnok Thomay Ernő VIII. o. t. Főkönyvtárnok Timina Zoltán VIII. o. t. Aljegyző Friedrich Andor VII. o. t. II. Aljegyző Hentz Károly VII. o. t. és alkönyvtárnok Mészáros Kálmán VII. o. t.

A temesvári áll. főreáliskola Petőfi önképzőköre vasárnap szept. 13-án tartotta meg alakuló gyűlését. A választás eredménye a következő: Titkárrá választott Weisz Mór VIII. o. t. Főjegyzővé Fasching Antal. VIII. o. t. Pénztárossá Kozsós József tan. Könyvtárossá Rabong János VIII. o. t. Aljegyzővé Láng Kornél VII. o. t. Levelezővé Doroghi Ervin VII. t. Ellenőrré Fischer Miklós VI. o. t. A választás után a kör eddigi elnöke Perényi Adolf tanár ur szép szavakbn bucsuzott el a körtől, melynek oly sok éven át volt lelkes vezére. Az ifjúság részéről Baek Soma VIII. adott kifejezést ama őszinte szeretetnek és mélyen érzett halának, melyi az ifjúság szeretett vezetője iránt viseltetik, ki a kört nemcsak újra teremtette, hanem fel is virágoztatta, megköszönte azon szíves fáradozást és odaadó buzgalmat, melyet Perényi tanár ur több évi elnöksége alatt tanusított. Ezután Dr Laky Mátyás az intézet igazgatója, Berényi Adolf tanár és az ifjúság közül Weisz Mór a kör titkára tartott buzdító beszédet. Végül Bergman Ágost tanár a kör új elnöke remek beszédben fejtegette az önképzőkör célját, kitartó munkáságra szólította fel az ifjakat, mire a gyűlés az új elnök éltetése közt véget ért.

Correpetitornak ajánkozik néhány egyetemi hallgató, akik mind tanítványai voltak lapunk szerkesztőjének s a kiket mint megbízható egyéneket jó lélekkel és szívesen ajánlunk helybeli előfizetőink figyelmébe. Van közöttük két technikus is, a kik főleg reáliskolai tanulók instrualására volnának kiválóan alkalmasak. Czimöket szívesen tudatja a szerkesztőség.

Lapunk mai számából a «Pária» című elbeszélés folytatása anyaghalmoz folytán kimaradt. Jövő számunkban pótolni fogjuk.

IRODALOM.

Verne Gyula összes munkái képes kiadásának olcsó sorozatából a 44—52. füzeteket bocsátotta közre a Franklin-Társulat, mely egyedül jogosított a képes kiadásra. A kilencz új füzet közül a 44. és 45-ik befejezi a «Servadac Hector kalandos utazása a naprendszeren át» című érdekesítő regényét, a 46—52. füzetek pedig Verne másik nagyhatású regényét: «Dél csillaga — a gyémántok hazája» tartalmazzák, mely déli Afrika és vidékére viszi az olvasót s a kalandok bonyodalmi és viszontagságai közt annyi ismeretet és tanulságot nyújt e messze világrész szokásairól, földjéről, embereiről. A Franklin társulatnak Verne-kiadásait mind jönevű írók fordítják, így a «Dél csillaga» is György Aladár, egyik legismertebb földrajzi írók fordításában jelenik meg. A kiállítás díszes s az eredeti francia kiadás képei érdekessé. Ebben ötvenkilencz az illusztráció. Megrendelhető minden könyvkereskedésben. Egy füzet ára 20 kr. Bekötési tábla minden regényhez 40 kr-ért kaphatók. Eddig az új olcsóbb képes kiadásban hét regény jelent meg: 1. A rejtelmes sziget 2. Utazás a holdba. 3. Utazás a Hold körül. 4. A Jangada 5. Ő hét léghajón. 6. Servadac Hector kalandos utazása.

A magyar irodalom kis tükre Ezzel a címmel jelent meg dr. Beöthy Zsoltól az esztetikának a budapesti egyetemen tanáratól, a kitünő stílusztól egy kis könyv, melyet a legnagyobb melegséggel ajánlunk olvasóinknak. Valóságos kis tükör ez a mű, a melyben, mint a harmatseppben a nap képe, hiven tükröződik az ezeréves Magyarország szellemi élete, munkája, haladása, a Volgaparti lovasnak öröklésétől, föl a millenium időköréig. Nem száraz irodalom- és művelődéstörténeti adatokat állít elénk; az eszmék magasztos világába vezet, a melynek ténye aranyos sugarakkal árasztja el az adatokat. Hasonló tárgyú, és irányú könyv, a mely az egész magyar irodalom multját ily eleven, ily lelkes, ily megragadó hangon, ily szemléletesen, ily drámai rövidecséggel s a stílus ennyi megragadó erejével, sőt pompájával tárgyalná s a művészet! történeti vonatkozások ekkora bőségével dicsekednek irodalmunkban egy sincsen. A ki multunk küzdelmeivel még nem ismerős, lelkesedést fog meríteni belőle, hogy megtanulja; a ki már foglalkozott vele, annak ez a kis munka kell, hogy zsebkönyvévé váljék, nemzeti bibliájává. Olyan, mint egy hatalmas dicsőítő beszéd, az ezredév emlékére tartva, ezer esztendő nagy törekvéseit tárva az utókor elé, hogy az ősi eszményt tudja, tisztelje és kövesse; a legszebb tanítás, a melyet Magyarország egyik legelső szelleme nyújt az ezredév nemzetének; a legszebb könyv, mely magyar ifju asztalát díszítheti; a legszebb emlék, a melyet a nagy napok fiatal nemzedéke kegyelettel megszerezhet és őrizhet. Az Athenaeum kiadásában mggjelent rendkívül díszesen kiállított kötet 1 frt. 60 kr-ért minden könyvkereskedésben kapható.

FEJTÖRŐ.

— Rovatvezető: Csizsár József. —

1. Számítási kérdés.

Valaki 768 frtot tizes, ötös és egyes bankjegyekben fizetett; az ötösök száma kétannyi volt, mint a tizesek és egyesek együttvéve: hányféleképen történhetett a fizetés?

2. Földrajzi kérdés.

Melyik völgy az a Graubünden svájci kantonban, melyet a hátsó Rajna szel át? Benne van a Splügen felé vezető út, háttérben az Adula csoport.

3. Történelmi kérdés.

Ki volt az a római császár, a ki 1106-ban V. Henrik-től a szász hercegséget kapta, de később fellázadt Henrik ellen és 1125-ben a német trónra emeltetett. 1133-ban római útja alkalmával a császári koronát is einyerte, 1134-ben császári tekintélyével helyre állította a békét Béla magyar király és III. Boleszláv lengyel fejedelem között? Mikor halt meg?

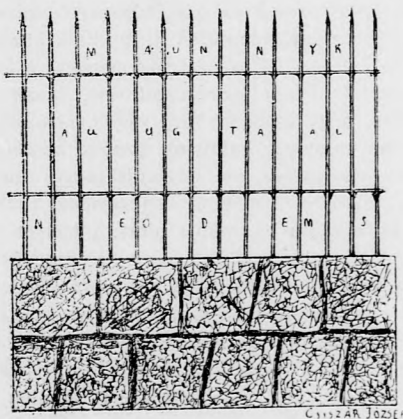
4. Természetrizai kérdés.

Melyik növény az az edényes csirmag-növények osztályából, mely Európában, Ázsiában és É.-Amerikában honos? Szára kúszó; levele lándzsás, hegyes, öt sorban álló. Csirmagja finomsárga por, a mely lángon átfújva nagy lánggal lobban el.

5. Mértani kérdés.

Egy edénynek alsó alapja 7.2 dm., felső alapja 5.3 dm., magassága 4.5 dm.; számítsák ki azon háromszög magassága, melynek területe egyenlő a ferdény területével és alapja egyenlő a ferdény alsó alapjával.

Léczrejtvény.

A 39. számban közölt fejtörő kérdések megfejtése: Számítási kérdés: Az arány ez: $1:2 = 2:4$. ($x^2 + 2y^2 + z^2 - 25$ és $x^4 + 2y^4 + z^4 - 289$.) Földrajzi kérdés: Runka szikla. — Történelmi kérdés: Montgomery Gábor francia lovag, 1574-ben lefejeztetett. — Természetrizai kérdés: Lantmadár (maenura). A himnek 16 tollból álló farka, a két szélső toll S alakú hajlása folytán lant alakot mutat. — Koczkarejtvény:

b u z a
u g a r
z a l a
a r a n y

Helyesen megfejtették: Kulcsár Kálmán, Marikovszky László, Perl Jenő, Münnich Elek, Dráveczky Elemér, Kovács János, Schmausz Dezső, Andrásovics János, Balla Béla, Klein Ignác, Gyarmaty László, Baranyay József, Takács Károly, Mayer Frigyes, Smied Alajos, Szilágyi Lajos, Weisz István, Cserey Ferencz, Berkes Lajos, Mészáros Béla, Pataky Antal, Berger Béla, Tamaskó Lajos, Palugyay Jenő, Balázs Ferencz, Marton János, Szabó Károly, Lajtos Ferencz, Kutsera Lajos, Ferenczy Zsigmond, Nagy Elek, Jászoly Béla, Wiederman Sándor, Szendrey Béla, Lampert János, Grosz Henrik, Kaufman István, Geiszt Antal, Gyulai Dénes, Pető József, Orosz Béla, Vass Lajos.

A könyvjutalmat Vass Lajos nyerte el.

Szerkesztői telefon.

Fodor Ármán Bpest látogasson meg bennünket. Fejes B. Megjöttek. Egy-két szép költeményt Öntől mindig szívesen veszünk. B. A A «Halottak napján» nem vált be. Z. M. Szarvas. Olyan lapot nem ismerünk. H. K. Pápa. A folyamodást a szünetidőben kell benyújtani. 2. Első évesek nem kapnak. 3. A mérnöki szakon. K. R. Losonc. Önnek való más nincs. Érje be ezzel, s olvasson jó könyveket. S. Bódog. Besorozzuk. Szívesen látjuk. Lukács J. Debreczen. Kiadtuk bírálatra. M. J. Szeged. «Az égi háboru» írója Bóbita Endre kassai tanár. Sz. B. Sz.-fehérvár. 1. Hermann Nándor, a mi illusztrátorunk festőnek készül s éppen e héten utazott el Münchenbe az akadémiaira. K. K. Szombathely. Köszönjük, jönni fog mielőbb. Kovács J. Szabadka. Jó idea, felajánljuk a kiadónak, tőle függ a keresztülvitele. N. Gy. Az okt. 6. későn jött. Lapunk nem lévén napilap, cikkeinket egy héttel előbb kell nyomdába a tni. Tudósítóinknak. Az önképző-köri jelentések beküldését legyenek szívesek vasárnap, vagy hétfőn megírni és elküldeni, hogy legkésőbb kedden délutánra megkapjuk, mivel a lapot kedden este lezárjuk s így már a szerdán érkező közlemények egy héttel később jelennek meg. — A lap szétküldésére vonatkozó felszólalások, címváltoztatások s előfizetési pénzek nem a szerkesztőségbe, hanem a kiadóhivatalba (Teréz-körút 23.) küldendők. — Több kérdésre a jövő számban.

«Kosmos» műintézet nyomása, Budapest, VI., Aradi-utca 8.

TANULÓK LAPJA

A nmélt. vallás- és közoktatási miniszterium által 1896. május 26-án kelt 26808. sz. alatt

A KÖZÉPISKOLAI IFJUSÁG SZÁMARA AJÁNLVA

Előfizetési árak:	SZERKESZTŐ:	SZERKESZTŐSÉG:
Egész évre 4 frt.	Dr. RUPP KORNÉL	Budapest, IX., Soroksári-utca 31.
Fél évre 2 frt.	főgymnasiai tanár.	KIADÓHIVATAL:
Negyed évre 1 frt.		Budapest, VI., Teréz-körút 23. sz.
Megjelenik minden vasárnap.	Kiadja a „Kosmos” műintézet, kő- és könyvnyomda és hírlapkiadó részv.-társ.	KÉZIRATOKAT nem adunk vissza.

A leánygimnázium.

(*) A XIX. századnak hatalmas vívmánya, hogy a nők középiskolai készütséggel egyetemet végezve, oly pályákra képesítettek, melyek eddig zárva valának előttük. A magyar kultúrának nagy haladását jelenti az első leánygimnázium megnyitása. Igaza van Beöthy Zsoltnak, hogy midőn a nőt a családban való örök hivatása teljesítésétől távoltartja, vagy megfosztja sorsa, lehetővé kell tenni, hogy egy szélesebb körnek, nagyobb családnak tehessen hasznos szolgálatokat.

Miért volna éppen a nő megfosztva attól, hogy hajlamait követve mint tanár leányokat képezzen, hogy mint orvos nőket és gyermekeket gyógyítson, s mint gyógyszerész a beteg számára enyhítő szereket készítsen?

Miért legyen ő postai s távirói, vagy vasuti szolgálatra kárhóztatva? Miért hervadjon el valamely pénzintézet füledt irodájában vagy üzleti könyveket vezetve; vagy miért legyen elemi iskolai tanítónői pályára kényszerítve, hol erre, tudása, szorgalma mellett talán éppen csak a mindennapira szükségeset képes megszerezni s hol el van előle zárva az értékben és fizetésben való emelkedésnek még lehetősége is?

Ha az említett pályákon napjainkban nem állotta útját a nő a férfi haladásának, ha nem gátolta, hogy a férfi a maga nagy készütséggel, szorgalmával s tettejével előkelő társadalmi állásokra küzdje fel magát, ezután sem lesz útjában a férfi törekvéseinek.

Egy dolog azonban bizonyos s ez az, hogy eléje fog kerülni sok oly férfinak, a kik eddig feltudással, kevés készütséggel is boldogultak. A nő, ha tudományos pályára lép,

ambícióval tanul, s a statisztikai adatok bizonyítják, hogy a leányok sokkal szorgalmasabbak, mint a fiuk. Azon nők közül, kik oly iskolákat végeznek, melyekben bizonyos életpályához qualificatiót kell szerezni, legfeljebb tíz százalék gyenge, a többi kevés kivétellel kitünő; a fiuk közül tíz százalék a kiváló, a többi vagy nagyon közepes, vagy hanyag, kivetni való.

Hogy a nők is középiskolát végezhetnek s diplomát szerezhettek, talán ösztönül fog szorgalmi a férfi gyermekeknek, hogy velők nemes versenyre keljenek, fokozni fogja az ambíciót, az alaposágra való törekvést s öntudatra ébreszti azokat, akik eddig csak bizonyítványra, nem pedig tudásra is iparkodtak szert tenni.

Be fog következni ez a mostani generációnál. Meglátjátok, hogy a lányok sokkal nagyobb készütséggel fognak az egyetemre menni, mint ti, mert a nőben több a kitartás, mint a férfiban. Melletők a gyengék elhullanak s ne higyjétek, hogy felületes tudástok mellett kiálljátok velők a versenyt.

Eszméljetez idejében, kétszeres szorgalomra van szükségtek még akkor is, ha nem a közös pályán szorultatok is háttérbe a nők mellett, hanem ha komoly és alapos műveltség dolgában kell velők megmérkőznötök. Nem érhet benneteket nagyobb szégyen, mint ha valamikor ugyanazon intézetet végzett leánytanulótársaitok tudás, alaposág, képzettség, műveltség, olvasottság és szorgalom dolgában felülmulnak benneteket.

Tanulni nem szégyen, de valamit nem tudni, vagy csak felületesen tudni nagy megalázódás!